

การประพันธ์เพลง: เปียโนคอนแชร์โตหมายเลขหนึ่ง
MUSIC COMPOSITION: PIANO CONCERTO NO. 1

ปิยภูมิ พรหมโยธิน*
ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร**

บทคัดย่อ

บทประพันธ์เปียโนคอนแชร์โตหมายเลขหนึ่ง เป็นบทประพันธ์สำหรับเปียโนประกอบกับวงแชมเบอร์ออร์เคสตรา ประกอบด้วย 3 กระบวน มีอัตราความเร็วที่แตกต่างกันคือ อัตราเร็วปานกลาง อัตราช้า และอัตราเร็ว สื่อถึงอารมณ์ที่หลากหลาย นำเสนอความสามารถทางทักษะด้านต่าง ๆ ของผู้เล่นเปียโนเป็นหลัก โดยมีวงแชมเบอร์ออร์เคสตราเป็นแนวตอบรับและส่งเสริมซึ่งกันและกัน

บทประพันธ์นี้ได้แสดงเทคนิคการประพันธ์ในมิติต่าง ๆ ตามแบบแผนดนตรีตะวันตกประกอบกับเทคนิคการประพันธ์ดนตรียุคศตวรรษที่ยี่สิบ เช่น มิติการเลือกใช้ระดับเสียง มิติลักษณะของจังหวะ มิติลักษณะของโครงสร้างต่าง ๆ และมิติสีสันทันของเสียง รวมถึงมีการนำหน่วยย่อยเอกทางด้านระดับเสียงและทางด้านจังหวะมาดัดแปลงทำซ้ำโดยใช้เทคนิคที่หลากหลาย เพื่อให้บทประพันธ์มีความเป็นเอกภาพ ทั้งยังพิจารณาถึงการใช้เสียงที่กลมกลืนและเสียงที่กระดังอย่างเหมาะสม บทประพันธ์นี้มีความยาวประมาณ 17 นาที

คำสำคัญ: เปียโน / คอนแชร์โต / แชมเบอร์ / ออร์เคสตรา / ประพันธ์เพลง

Abstract

“Piano Concerto No. 1” for piano and chamber orchestra consists of 3 movements in different tempi, Allegretto, Andante, and Allegro, to imply different moods. The piece mainly demonstrates the pianist’s different skills and virtuosity while the chamber orchestra responds and supports each other.

This piece shows several dimensions of standard western music and twenty-century music composition techniques such as pitch dimension, rhythm dimension, structural dimension, and color dimension. The main motif and rhythm will be used, adapted, and repeated by employing several musical techniques for the unity of the piece. Moreover, appropriate use of consonant and dissonant sounds is considered.

The duration is approximately 17 minutes.

Keywords: Piano / Concerto / Chamber / Orchestra / Composition

* นิสิตระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาดุริยางคศิลป์ตะวันตก ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** ศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ตะวันตก ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทนำ

บทประพันธ์เพลง เปียโนคอนแชร์โตหมายเลขหนึ่ง (Piano Concerto No.1) เป็นผลงานชิ้นแรกของผู้ประพันธ์ที่ได้นำความรู้และประสบการณ์ทางด้านการแสดงเปียโนผนวกเข้ากับความรู้และประสบการณ์ทางด้านการเรียบเรียงเสียงประสานวงดุริยางค์เชมเบอร์ มีการใช้เทคนิคต่าง ๆ ทางด้านการแสดงของนักเปียโนที่ต้องอาศัยความสามารถและการฝึกซ้อมเพื่อที่จะแสดงเทคนิคในการบรรเลงบทเพลง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเร็วในการเล่นที่ต้องอาศัยความแม่นยำ การฝึกฝนประสาทสัมผัสทางตา จินตนาการ ความสามารถในการย้ายมือไปยังตำแหน่งต่าง ๆ ได้อย่างพอดี ความเพียบพร้อมของสรีระในการใช้นิ้ว ข้อมือ แขน หลัง และ ลำตัว ที่สัมพันธ์กันเพื่อสร้างสำเนียงเสียงที่มีความเบา-ดัง เหมาะสมกับอารมณ์เพลงในแต่ละกระบวน ในด้านของความคิดนั้น ผู้แสดงเปียโนต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์บทเพลง ทั้งในเรื่องของบันไดเสียง การใช้เสียงทำนองและเสียงประสาน วิถีจิตระบบความคิด เพื่อให้สามารถจดจำโน้ตและบรรเลงบทเพลงอย่างราบรื่นเป็นธรรมชาติปราศจากความลังเลและสงสัย ยิ่งไปกว่านั้น ทักษะการฟัง ถือเป็นประสาทสัมผัสอย่างสุดท้ายที่สำคัญเป็นอย่างมาก ขณะที่วงดุริยางค์เชมเบอร์ออร์เคสตราบรรเลงบทเพลงในลักษณะตอบรับและส่งเสริมกันกับนักเปียโน ผู้เล่นจำเป็นจะต้องมีทักษะการฟังที่ดีเป็นอย่างยิ่งเพื่อการสอดประสานที่สมดุลและเหมาะสมกับวงดุริยางค์เชมเบอร์ออร์เคสตราในทุกมิติ ทั้งในเรื่องของจังหวะที่ซับซ้อน จังหวะที่ช้า-เร็วไม่คงที่ ความเบา-ดังที่เปลี่ยนแปลงโดยตลอด และลักษณะของเสียงที่อ่อนหวาน-คมชัด เปรียบเสมือนสำเนียงการพูดโต้ตอบกันในภาษามนุษย์นั่นเอง ด้วยเหตุนี้ผู้ประพันธ์จึงได้ศึกษาองค์ประกอบต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวข้างต้นในฐานะของนักแสดงเปียโนและนักประพันธ์เพลง ทำให้บทประพันธ์นั้นมีความซับซ้อน น่าติดตามและยากที่จะละสายตาเมื่อมีการแสดงบรรเลงบทเพลงดังกล่าว

การประพันธ์ในส่วนของวงดุริยางค์เชมเบอร์นั้น ผู้ประพันธ์ได้วางแผนการจัดเรียงเสียงต่ำ-สูงให้เหมาะสมในแต่ละเครื่องดนตรี ทั้งการจัดกลุ่มของช่วงเสียง สีสันทันของเสียงตามอัตลักษณ์ของเครื่องดนตรีต่าง ๆ โดยคำนึงถึงเทคนิคการผลิตเสียง เพื่อให้เสียงต่าง ๆ ในแต่ละเครื่องดนตรีของวงดุริยางค์เชมเบอร์ออร์เคสตรานั้นทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม ไม่ทำให้การสอดประสานของเปียโนนั้นถูกลดความสำคัญลง ในทางกลับกันยังส่งเสริมให้การสอดประสานของเปียโนนั้นมีความโดดเด่นมากยิ่งขึ้นนั่นเอง

บทประพันธ์เปียโนคอนแชร์โตหมายเลขหนึ่ง ประพันธ์ขึ้นภายใต้คำแนะนำของ ศาสตราจารย์ ดร. ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร โดยผู้ประพันธ์ได้รับแรงบันดาลใจมาจากบทเพลง Rhapsody on a Theme of Paganini, Op. 43 ประพันธ์โดย Sergei Rachmaninoff และบทเพลง Variations on a Theme of Paganini ประพันธ์โดย Witold Lutoslawski ทั้ง 2 บทเพลงนี้ได้แสดงถึงการใช้เทคนิคและมิติต่าง ๆ ทางด้านดนตรี ซึ่งผู้ประพันธ์ได้ศึกษาเรียนรู้และนำมาประยุกต์ใช้กับเปียโนคอนแชร์โตหมายเลขหนึ่งบทนี้

บทประพันธ์สำหรับเปียโนประกอบกับวงเชมเบอร์ออร์เคสตรา ในส่วนของวงเชมเบอร์ออร์เคสตราประกอบไปด้วยกลุ่มเครื่องสายเป็นหลักประมาณ 13 ชิ้น กลุ่มเครื่องเป่าประมาณ 5 ชิ้น และ กลุ่มเครื่องเคาะประมาณ 1 ชิ้น รวมทั้งสิ้นประมาณ 20 ชิ้น ซึ่งจำนวนเครื่องดนตรีวงเชมเบอร์ออร์เคสตรานั้น สามารถปรับลด-เพิ่มขนาดได้ตามความเหมาะสม ความสอดคล้อง และทักษะของผู้เล่นในวง โดยบทประพันธ์นี้มีความยาวโดยรวมประมาณ 17 นาที แบ่งออกเป็น 3 กระบวน ได้แก่ อัตรารวดปานกลาง อัตรารวดช้า และ อัตรารวดเร็ว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้ประพันธ์ได้กำหนดวัตถุประสงค์การประพันธ์เพลง ดังนี้

1. เพื่อสร้างงานประพันธ์เพลงร่วมสมัยชิ้นใหม่จากแรงบันดาลใจ เทคนิค และจินตนาการของผู้ประพันธ์
2. สามารถนำทักษะความสามารถและความรู้มาประยุกต์ใช้กับการทำงานในอนาคตได้

3. เป็นผลงานที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับงานทางวิชาการและการเรียนการสอนดนตรีในระดับอุดมศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้ประพันธ์ได้กำหนดขอบเขตของการประพันธ์เพลง ดังนี้

1. เป็นบทประพันธ์เพลงในแบบดนตรีร่วมสมัย
2. เป็นบทประพันธ์สำหรับเปียโนประกอบกับวงดุริยางค์แชมเบอร์ออร์เคสตรา (Chamber Orchestra) ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มเครื่องสายเป็นหลักประมาณ 13 ชิ้น กลุ่มเครื่องเป่าประมาณ 5 ชิ้น และกลุ่มเครื่องเคาะประมาณ 1 ชิ้น รวมทั้งสิ้นประมาณ 20 ชิ้น
3. บทประพันธ์มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปริญญาโท โดยบทประพันธ์ทั้งหมดมีความยาวประมาณ 17 นาที

วิธีดำเนินการวิจัย

บทประพันธ์มีขั้นตอนการประพันธ์ คือ

1. ค้นคว้าหาข้อมูลผลงานวงดุริยางค์ขนาดมาตรฐานที่มีเปียโนเป็นส่วนประกอบ เช่น บทเพลงเปียโนคอนแชร์โต (Piano Concertos) บทเพลงแรปโซดี้ (Rhapsodies) บทเพลงสำหรับเปียโนสองหลัง (Pieces for Two Pianos) และ บทเพลงผลงานเปียโนทั่วไป (Piano Pieces) เพื่อศึกษาในเชิงลึกเกี่ยวกับการโต้ตอบ การสอดประสานกัน ระหว่างเปียโนกับกลุ่มวงออร์เคสตรา อีกทั้งเพื่อศึกษาหน้าที่ของทำนองหลัก (Melody) เสียงประสาน (Harmony) และแนวบรรเลงประกอบ (Accompaniment)
2. ค้นคว้าหาข้อมูลบทเพลงแบบเรียนเปียโน (Etude) เพื่อศึกษาเทคนิคเปียโนที่สอดคล้องกับสรีระของรูปมือและกล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. กำหนดสังคีตลักษณ์ โครงสร้าง และอารมณ์ความรู้สึกของบทประพันธ์ในภาพรวมและแต่ละกระบวน
4. เริ่มประพันธ์โดยสร้างหน่วยย่อยเอก (Motif) โดยให้มีความสอดคล้องกับสังคีตลักษณ์และโครงสร้างของบทประพันธ์
5. พิจารณาถึงการใช้เสียงประสาน (Harmony) ทั้งระบบอิงกฏแจเสียง (Tonal Harmony) และระบบเสียงประสานตามทฤษฎีดนตรีศตวรรษที่ยี่สิบ
6. จัดวางแนวเสียงให้วงดุริยางค์ตามความเหมาะสมในแต่ละช่วงเสียง
7. การจัดพิมพ์และนำเสนอรูปเล่มสมบูรณ์ ซึ่งประกอบไปด้วยบทอรรถาธิบายและโน้ตเพลงที่สมบูรณ์

ผลการวิจัย

กระบวนที่หนึ่ง

มีความยาวประมาณ 6 นาที อยู่ในสังคีตลักษณ์ A-B-A เริ่มต้นช่วงเกริ่นนำในอัตราความเร็วค่อนข้างช้าด้วยกลุ่มเครื่องเป่าในลักษณะเนือดนตรีแบบโพลิโฟนี ตอบรับด้วยแนวเปียโนในช่วงต่อมาด้วยเทคนิคโพลิคอร์ด ทำให้เนือดนตรีมีความหนาขึ้น ประกอบกับการตอบรับและสนับสนุนด้วยเครื่องสายทั้งการใช้คันชักสี สลับกับการใช้นิ้วดีด มีการใช้โมทีฟหลักสั้น ๆ 3 ตัวคือโน้ต A B และ C เป็นครั้งแรกในแนวเครื่องเป่าและการใช้เทคนิคการย่อทำนองเพื่อใช้ในส่วนตัวต่าง ๆ ทั้งทำนองหลักและทำนองรอง ประกอบกับการใช้การขยายส่วนและการย่อส่วนในลักษณะของจังหวะและในลักษณะของชั้นคู่เสียง

อัตราจังหวะจะเปลี่ยนเป็นอัตราเร็วปานกลาง มีการใช้บันไดเสียงต่าง ๆ ในแนวเปียโนเพื่อแสดงถึงเทคนิคของนิ้วที่จะต้องเล่นด้วยความเร็วทั้งยังต้องมีเสียงที่คมชัด ดังนี้ (ตัวอย่างที่ 1)

ตัวอย่างที่ 1 เทคนิคนิ้วที่ต้องเล่นด้วยความเร็ว โดยใช้บันไดเสียงเพนทาโทนิคไมเนอร์

แนวอื่น ๆ นั้นทำหน้าที่ตอบรับโดยใช้การย่อทำนองของบันไดเสียงเป็นช่วงสั้น ๆ บทเพลงในกระบวนที่หนึ่งนี้ จะมีจังหวะที่เปลี่ยนสลับไปมาในอัตราจังหวะค่อนข้างช้ากับอัตราจังหวะเร็วปานกลาง ประกอบกับความเข้มของเสียงที่มีการสลับไปมาในระดับเบา-ดัง เช่นกัน โครงสร้างหลักในท่อนนี้จะประกอบไปด้วยทำนองหลักสองทำนองซึ่งสร้างจากโมทีฟสั้น ๆ และทำนองทั้งสองนี้ จะถูกนำไปพัฒนาและนำกลับมาเล่นซ้ำในช่วงกลางและหลังของกระบวนแรก

กระบวนที่สอง

มีความยาวประมาณ 6 นาที อยู่ในสัจคีตลักษณ์ A-A-B-B อัตราความเร็วค่อนข้างช้า มีการใช้เทคนิคกลุ่มโน้ตเสียงค้ำประกอบกับการเหยียบเพดัลในแนวเปียโนเพื่อสร้างลักษณะของเสียงที่เป็นเอกลักษณ์หลักในท่อนนี้ ทั้งยังมีการสร้างความแตกต่างด้วยการแทรกโน้ตเสียงสั้น ซึ่งจะขัดกับลักษณะกลุ่มโน้ตเสียงค้ำอย่างชัดเจน ในกระบวนที่สองนี้ แนวเปียโนจะมีลักษณะเด่นกว่าวงเชมเบอร์ออร์เคสตรา เป็นแนวที่ดำเนินเรื่องราวแสดงถึงทำนองหลักสองทำนองใหม่ที่นำกลับมาพัฒนา เนื้อดนตรีในกระบวนนี้จะมีลักษณะแบบโฮโมโฟนีเป็นหลัก มีการเลือกใช้เสียงประสานที่กลมกลืนเป็นส่วนมาก ประกอบกับการใช้เทคนิคการเลียนเสียง ประกอบกับลักษณะการถาม-ตอบเป็นส่วนมากในช่วงท้ายกระบวน

ในกระบวนที่สองนี้ การเปลี่ยนแปลงอัตราความเร็วจะมีน้อยมาก โดยจะให้ผู้เล่นยืดหยุ่นความเร็วตามเห็นสมควรประกอบกับการใช้เครื่องหมายเฟอร์มาตา ทำให้ผู้เล่นมีอิสระในการตีความและบรรเลงมากขึ้น ดังนี้ (ตัวอย่างที่ 2)

ตัวอย่างที่ 2 การใช้กลุ่มโน้ตเสียงค้ำ โน้ตเพดัล ประกอบกับการใช้เครื่องหมายเฟอร์มาตา

กระบวนที่สาม

มีความยาวประมาณ 5 นาที อยู่ในสังกัดลักษณะแบบอิสระ ในอัตราจังหวะที่ค่อนข้างเร็วถึงเร็วมาก เป็นท่อนที่แสดงถึงเทคนิคในแนวเปียโนอย่างเห็นได้ชัด ทั้งการย้ายตำแหน่งอย่างรวดเร็ว การใช้บันไดเสียงต่าง ๆ (ตัวอย่างที่ 3) ซึ่งในท่อนนี้ จะมีการนำทำนองหลักในกระบวนที่หนึ่งและกระบวนที่สองกลับมาใช้ เพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกคุ้นเคยและนึกย้อนไปถึงกระบวนที่ผ่านมาบ้าง โดยการนำมาใช้นั้นจะเป็นในลักษณะการนำมาใช้ ตรง ๆ ประกอบกับการนำมาดัดแปลงในลักษณะต่าง ๆ ในช่วงท้ายของกระบวนนั้น แนวเปียโนจะเล่นในลักษณะเดี่ยวคาเดนซา ตามด้วยผู้เล่นทั้งวงเชมเบอร์ออร์เคสตรา ทำให้มีเนื้อดนตรีที่หนา ความเข้มข้นเสียงที่มาก เป็นการสรุปเนื้อหาของบทเพลงทั้งสามกระบวน

ตัวอย่างที่ 3 การใช้บันไดเสียงออกทาโทนิค

ผลสรุปการดำเนินการวิเคราะห์

บทประพันธ์เปียโนคอนแชร์โตหมายเลขหนึ่ง เป็นบทประพันธ์สำหรับเปียโน ประกอบกับวงเชมเบอร์ออร์เคสตรา ประกอบด้วย 3 กระบวน นอกจากผู้ประพันธ์ได้ศึกษาการใช้เทคนิคการประพันธ์และการเรียบเรียงเสียงประสานตามแบบแผนดนตรีตะวันตกประกอบกับเทคนิคการประพันธ์ดนตรียุคศตวรรษที่ยี่สิบแล้ว ทั้งนี้ผู้ประพันธ์ยังได้ศึกษาเทคนิคทางการแสดงเปียโน เพื่อให้เห็นถึงขีดความสามารถด้านข้อจำกัดในเรื่องของสรีระและความคิดวิเคราะห์ การจดจำ รวมถึงระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกฝนส่วนต่าง ๆ ของบทประพันธ์ เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์และพัฒนาเทคนิคการประพันธ์ และเทคนิคทางการแสดงในบทประพันธ์เพลงบทต่อ ๆ ไป

ข้อเสนอแนะ

บทประพันธ์เพลงเปียโนคอนแชร์โตหมายเลขหนึ่ง สามารถทำการเรียบเรียงเสียงประสานในส่วน of วงเชมเบอร์ออร์เคสตราเพิ่มเติมเพื่อนำออกแสดงตามโอกาสและสถานที่ที่เหมาะสม โดยอาจเพิ่มจำนวนนักแสดงในส่วน of วงเชมเบอร์ออร์เคสตราเพื่อให้บทเพลงมีความหนาแน่นของเสียงมากขึ้น หรืออาจจะปรับลดโน้ตในส่วน of วงเชมเบอร์ออร์เคสตราให้เหลือเพียงการแสดงเปียโน 2 หลังก็เป็นที่ได้ บทเพลงนี้เป็นตัวอย่างที่ดีในการศึกษาถึงการพัฒนาหน่วยย่อยเอกทางด้านระดับเสียงและทางด้านจังหวะ การจัดเรียงช่วงเสียงของแนวเปียโนและวงเชมเบอร์ออร์เคสตรา รวมไปถึงเทคนิคการบรรเลงและเทคนิคการประพันธ์

รายการอ้างอิง

- ณัฏชา พันธุ์เจริญ. 2552. *พจนานุกรมศัพท์ดุริยางคศิลป์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เกศกะรัต.
- ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร. 2552. *การประพันธ์เพลงร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. 2553. *อรรถาธิบายและบทวิเคราะห์บทเพลงที่ประพันธ์โดย ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ บริษัท ธนาเพลส จำกัด.
- Alfred, Blatter. 2007. *Revisiting Music Theory : A Guide to the Practice*. New York: Taylor & Francis Group.
- Roy, Bennett. 1999. *Instruments of the Orchestra*. United Kingdom: Cambridge University Press.
- _____. 1999. *General Musicianship*. United Kingdom: Cambridge University Press.
- _____. 1999. *Musical forms*. United Kingdom: Cambridge University Press.
- Seymour, Fink. 1990. *Mastering Piano Technique : A Guide for Student, Teachers, and Performers*. Singapore: Amadeus Press.
- Shimo, Meguro. 1985. *Rudiments of Music*. Yamaha Music Foundation, Tokyo: Meguro-Ku.